

עונת 2019/20

מפיק הנגשה אמרי

מרצים יקרים

מכללת גורדון מקדישה מקום מיוחד להנגשת השירות עבור סטודנטים עם מוגבלויות.

נושא זה הונח על סדר היום בפעילותם של המוסדות האקדמיים השונים, במדינת ישראל, כחלק מיישום **תקנות נגישות למוסדות להשכלה גבוהה: תקנות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות** שפורסמו ברשומות, בנובמבר 2016.

הרציונל

תקנות הנגישות למוסדות להשכלה גבוהה מגדירות ומכוונות את יישומו של **חוק שוויון לאנשים עם מוגבלויות** (תשנ"ח- 1998, ותיקון לחוק ב-2005). מטרת החוק היא **להגן על כבודו וחירותו של אדם עם מוגבלות ולעגן את זכותו להשתתפות שוויונית ופעילה בחברה בכל תחומי החיים. לתת מענה הולם לצרכיו הייחודיים באופן שיאפשר לו עצמאות מרבית, פרטיות וכבוד, תוך מילוי מלוא יכולתו.**

חוק השוויון מייצג שינוי בגישה החברתית כלפי אנשים עם מוגבלות.

השינוי מתמקד במעבר מתפיסת האדם עם המגבלה, כמתקיים בשולי החברה הזקוק **להקלות והטבות** לגישה הרואה בו אדם שווה אשר יש לאפשר לו **להשתלב באופן כוללני בחברה**. רוח החוק מקדמת גישה לפיה אין לראות בקשיים שחווים אנשים עם מוגבלות, **קשיים פרטיים** הנובעים מטרגדיה אישית, אלא **מצב חברתי ציבורי** שבו החברה היא שיוצרת את המגבלות והיא יכולה להסיר אותן.

התפיסה היא שלכל אדם הזכות לאיכות חיים - חיים של משמעות, בחירה ומימוש הפוטנציאל ומחייבת את החברה בכלל ואת המוסד האקדמי בפרט להתאמת הסביבה הלימודית, החברתית והרגשית לכל פרט. כך שאיכות חייו תבחן ותישפט על ידי הפרט עצמו, לפי ערכיו הבסיסיים, נטיותיו, תחומי העניין שלו, מטרותיו ושאיופיותיו (רייטר 2013).

אוכלוסיית היעד

המוגבלות יכולה לבוא לידי ביטוי בלקות ראייה, עיוורון, לקות שמיעה, חירשות, מוגבלות פיזית, מחלה כרונית, לקות נפשית ולקות למידה ו/או הפרעת קשב.

ההנגשה לסטודנטים כוללת: **נגישות פיזית, טכנולוגיה מסייעת ושירותי עזר**. העיקרון המנחה בהנגשה הוא לאפשר לסטודנטים עם מגבלה פיזית או מנטלית שוויון מרבי בשלבי הלמידה וההערכה.

בשלבי הלמידה, יש לשים דגש על הנגשה, הן בדרכי הצגת החומר לסטודנטים

והן בדרכי ההשתתפות והביטוי האישי.

בשלבי ההערכה, יש לשים לב להנגשה בדרכי ההיבחנות ובמטלות ההגשה.

הסוגיה העומדת בפני המרצים היא כיצד לתת מענה, שיאפשר למגבלה פיזית או מנטלית הפוגעת ביכולתו של הסטודנט, לקבל ולבטא את הידע, ללא פגיעה בדרישות האקדמיות וברמה האקדמית. ההתאמה צריכה להיות ממוקדת וספציפית למגבלה הייחודית של הסטודנט בלבד.

מטרות:

יחידת הדיקנט והחוג לחינוך מיוחד מצאו לנכון לרכז עבורכם את העקרונות המנחים ליישום ההנגשה במכללה האקדמית גורדון, בצורה מיטבית.

חוברת זו נועדה:

1. להציע פתרונות מעשיים וישימים לסגל האקדמי במכללה.

2. לגבש גישה משותפת ו"שפה אחידה" בדרכי ההנגשה הנהוגות במכללה.

בחוברת יוצגו סוגי מגבלות שונות. בכל מגבלה יוצגו הקשיים המאפיינים אותה, פתרונות הנגשה מומלצים במהלך הלמידה, פתרונות מומלצים בדרכי ההערכה ופתרונות שאינם מומלצים. **ההמלצות לוקחות בחשבון מתן מענה מותאם ונגיש למגבלה ספציפית, תוך שמירה על הרמה האקדמית והדרישות האקדמיות.**

יש לזכור, כי במקרים רבים המגבלה אינה נראית לעין. כמו כן, קיימת מניפה גדולה של מאפיינים ושונות רבה בין אנשים עם מגבלה דומה. נגזר מכך, כי חשוב שדרכי ההנגשה תהיינה מותאמות לצרכים הייחודיים, למגבלות, כמו גם ליכולות ולכוחות של הסטודנט.

אתם מוזמנים לקרוא. לשמוע. להיעזר. העת הצופק ולהשתמש.

אנחנו עומדות לפשותכם לצופק יעיל והיוולעצות

ד"ר מרב מדמוני אזולאי דיקנית הסטודנטים

meiravm@Gordon.ac.il

ד"ר כלנית סגל אחראית הנגשה

kalanits@Gordon.ac.il

לקות ראייה / עיוורון

הקשיים המאפיינים

- ❖ למידה ממצגות וסרטים
- ❖ קריאה וכתיבה של מאמרים ועבודות
- ❖ למידה מתקשורת
- ❖ התמצאות, נייודות והגעה בביטחון לכיתות הלמוד ולמרחבים הציבוריים בקמפוס
- ❖ שימוש בספרייה

פתרונות הנגשה מומלצים במהלך הלמידה

- ❖ סיוע באיסוף החומר הנדרש
- ❖ הצעה להקלטות השיעורים
- ❖ סיוע בארגון החומר – סידור הקלסר, דבקיות, תוכן עניינים, צילומים מוגדלים
- ❖ סיוע בקריאת החומר ובהמרתו לטקסטים מוקלטים
- ❖ פגישות אישיות עם המרצה על מנת למקד את החומר
- ❖ לסטודנטים כבדי ראייה - כתיבה על הלוח בכתב גדול, ברור, עם מירקור פרטים חשובים
- ❖ בעיקר חשוב, לשאול את הסטודנט, מה יהיה הכי נכון עבורו- ההנגשה אמורה להתאים לו עצמו
- ❖ העלאת חומרים בפורמט Word ולא בפורמט PDF – מאפשר שימוש בטכנולוגיות מסייעות של הגדלה והקראה

פתרונות הנגשה מומלצים בזמן מבחן

- ❖ חלוקת חומר הבחינה לשני מועדים שונים – רק לאחר התייעצות עם הסטודנט עצמו
  - ❖ מבחן בפורמט הקיים עם הארכת זמן – 25% תוספת זמן. במקרים מיוחדים, ניתן לשקול תוספת זמן של 50%
  - ❖ סיוע בהקראת החומר על ידי מקריא ניטרלי
  - ❖ שאלון מוגדל .
- לעיוורים, לשקול תוכנת ברייל.

פתרונות שאינם מומלצים

- ❖ המרת המבחן בעבודה או בבחינת בית
- ❖ צמצום החומר – אין סיבה, סטודנט יוכל להתמודד עם כל חומר לימוד במידה ויוגש עבורו

לקות שמיעה / חירשות

הקשיים המאפיינים

- ❖ קושי בשמיעת את דברי המרצה
- ❖ קושי בשמיעת דברי הסטודנטים המשתתפים
- ❖ קושי במעקב אחר התנהלות עבודה קבוצתית
- ❖ סרטים ללא כתוביות
- ❖ בקרב סטודנטים ששפת האם שלהם היא "שפת הסימנים", התמודדות עם חומר לימודי, בכל שפה נוספת, היא מורכבת יותר

פתרונות הנגשה מומלצים במהלך הלמידה

- ❖ מכשיר FM – מכשיר זה מקטין את התלות במרצה, שכן הוא מותקן בחדר הלימוד והתשדורות עוברות דרכו לאדם עם המוגבלות.
- ❖ שיחה עם המרצה להבנת הקושי, תרגול המכשיר, הדרכה למרצה
- ❖ כתיבה על הלוח - ברורה, בהירה, עם מירקור פרטים חשובים
- ❖ שימת דגש לתאורה בחדר – תאורה מספקת שתאפשר קריאת שפתיים, מניעת סנוור מהחלון על הלוח הלבן
- ❖ במידה והסטודנט מגיע עם מתורגמן- מקום ישיבתם יוחלט לאחר התייעצות עם
- ❖ הקפדה על דיבור עם הפנים לעבר הכיתה, לא לדבר עם הפנים ללוח
- ❖ מרצות עם שיער ארוך, תקפדנה על כך שהשיער יורחק מהפנים
- ❖ מרצים עם זקן – עלול להיווצר קושי משמעותי בקריאת השפתיים
- ❖ השתדלו לדבר ברור, ללא בליעת מילים, לא מהר מידי ובעוצמת קול רגילה (לא שקטה ולא מוגברת)
- ❖ בשיח כיתתי, על המרצה להסב את תשומת ליבו של הסטודנט עם לקות השמיעה לעבר הסטודנט שמדבר ולמקום ישיבתו
- ❖ במהלך דיון, רצוי לחזור על הדברים שנאמרו על ידי הסטודנטים ולכתוב את הנקודות העולות על הלוח

פתרונות הנגשה מומלצים בזמן מבחן

- ❖ כיתה שקטה
- ❖ מעט נבחרים בחדר
- ❖ מתורגמן, במידה והסטודנט מרגיש צורך בכך.
- ❖ הקראה בקול ע"י אדם- הבעות הפנים מאד מדגישות את הכוונה ולכן החשיבות הרבה לכך.
- ❖ מבחן בפורמט הקיים עם הארכת זמן – 25% תוספת זמן. במקרים מיוחדים, ניתן לשקול תוספת זמן של 50%

פתרונות שאינם מומלצים

- ❖ לומר לסטודנט לשבת בשורה ראשונה – מדובר בהתאמה חלקית ולא בהכרח מתאימה לכולם.
- ❖ ההמלצה לעיתים היא דווקא לשבת בשורה אמצעית כדי לראות טוב יותר את יתר הסטודנטים
- ❖ ישיבה קרוב מסייעת לסטודנט לקרוא שפתיים, אך לא מבטיחה שיפור בשמיעה וקליטה של המלל בכללותו.
- ❖ דיבור בקול רם – לא בהכרח מסייע לסטודנט לשמוע טוב יותר, הוא משנה את הבעות הפנים ומעוות את הפרשנות
- ❖ כרטיס צילום לסטודנט כך שיוכל להשלים את החומר – הסטודנט תלוי באחרים
- ❖ למנות סטודנט המסוגל לתקצר הרצאות – הסטודנט יהיה תלוי בנוכחותו ובמיומנותיו של סטודנט אחר

מגבלה פיזית / מוטורית הקשיים

מגבלה בגפיים עליונות

- ❖ קשיי כתיבה/ הקלדה
- ❖ קושי בארגון הציוד
- ❖ קושי בשימוש בספריה

מגבלה בגפיים תחתונות

- ❖ קושי בניידות, בהגעה לכיתות ומרחבי פעילות (ולעתים בתוכם, כאשר המרחב צפוף, כאשר קיימות מדרגות בתוך החלל)
- ❖ קושי בהגעה לחפצים גבוהים או נמוכים

מגבלת גב

- ❖ הקשיים לעיל + קושי בישיבה ממושכת
- ❖

פתרונות הנגשה מומלצים בזמן הלמידה

- ❖ הנגשה פיזית של הכיתה (הגעה אליה ובתוכה)
- ❖ מתן עדיפות לישיבה המקום המותאם למגבלה הפיזית
- ❖ במקרים של קשיי כתיבה, לאפשר הקלטה, חומר מוקלד, סיוע בצילום
- ❖ חונך לאיתור חומר נלווה - חשובה הגדרת התפקידים - הסטודנט יחפש תחילה מקורות אלקטרוניים רלוונטיים במחשב מותאם בספרייה והחונך יסייע בהורדתם מהמדף ובצילומם

פתרונות הנגשה מומלצים בזמן מבחן

במקרים של קושי בניידות - הנגשת החדר מבחינת מדרגות/מקום ישיבה/יכולת יציאה לשירותים
במקרים של קושי בכתיבה – הנגשת חלופה טכנולוגית או אנושית

פתרונות שאינם מומלצים

- ❖ צמצום חובות הקריאה – במצב זה נוצרת הפחתה בסטנדרט האקדמי
- ❖ מתן סיוע על בסיס מזדמן על ידי אדם שלא הוגדר לכך – קיימת אי נעימות בפנייה ובבקשת עזרה. כמו כן, מאחר שאין הגדרת גבולות, נותן הסיוע עלול להרחיב את תחום הסיוע ולפגוע בטוהר העבודה
- ❖ החונך יבצע הן את מטלת החיפוש והן את מציאת החומרים וצילומם – במקרה זה קיימת פגיעה בטוהר האקדמי

מגבלה נפשית

קשיים ומאפיינים

- ❖ תנודתיות בתפקוד
- ❖ יתכנו קשיים בריכוז, מוסחות, אי שקט, חולמנות, עייפות, איטיות
- ❖ קשיים בארגון זמן ובהגשת מטלות בזמן
- ❖ יתכנו אימפולסיביות ותגובות לא תואמות סיטואציה

פתרונות הנגשה מומלצים בזמן הלמידה

- ❖ קשר אישי – תמיכה, קבלה, אמפתיה. יש לציין את חשיבות השמירה על סודיות וחסיון המידע
- ❖ חשוב כי המרצה יבין כי אין זו בעיה פרטית שהוא צריך להתמודד אתה באופן אישי, ועליו להפנות את הדיון לרכז הנגישות ולראש המסלול.
- ❖ לאפשר הקלטת ההרצאה

פתרונות הנגשה מומלצים בזמן מבחן

- ❖ הארכת זמן הבחינה
- ❖ אישור הארכת זמן בהגשת מטלה (על בסיס הדיון עם הגורמים לעיל) תוך ציון מוגדר של תאריך מסירת העבודה
- ❖ מתן חונך שילווח את תהליך כתיבת המטלה

פתרונות שאינם מומלצים

- ❖ צמצום היקפן של דרישות העבודה או ויתור על העבודה עלול להפחית מהסטנדרט האקדמי
- ❖ אישור הארכה ללא הגבלת זמן עלול ליצור חוסר התארגנות ודחיינות של הגשת המטלה, עד למצב של נשירה מהקורס

לקויות למידה

קשיים מאפיינים אפשריים

- ❖ קשיים בקריאה
- ❖ קשיים בכתיבה
- ❖ קשיים בחישוב חשבוני
- ❖ קשיי בתפישה מרחבית
- ❖ קשיים בתהליכי עיבוד מידע
- ❖ קשיי קשב שיכולים לבוא לידי ביטוי בחולמנות, במוסחות, באימפולסיביות, באי שקט ובתנועתיות יתר

פתרונות הנגשה מומלצים במהלך הלמידה

- ❖ כתיבה על הלוח בכתב ברור+ הדגשה במרקר פרטים חשובים
- ❖ שימוש באמצעי הוראה מגוונים
- ❖ דיבור ברור ובקצב מתון
- ❖ הנחיות ברורות לביצוע מטלות - הן לגבי מתכונת המטלה והן לגבי אופן הגשתה
- ❖ תיווך - מתאים לכל הקבוצה ובוודאי לסטודנטים עם לקויות למידה
- ❖ לא לשאול את אותה שאלה באותו נוסח מספר פעמים- אם אין תשובה, יש צורך לתווך או לשנות את נוסח השאלה
- ❖ סיוע באיסוף החומר הנדרש ובארגונו
- ❖ הצעה להקלטות השיעורים

פתרונות הנגשה מומלצים בזמן מבחן

- ❖ שימוש בתוכנת הקראה או הקראה על ידי בוחן ניטרלי יחד עם מילונית
- ❖ הארכת זמן
- ❖ דף ניווט
- ❖ שימוש במחשבון/ דף נוסחאות
- ❖ ארגון לוח המבחנים- הפחתת עומס

- ❖ ארגון המבחן - מבחן עמוס - לסייע בידי הסטודנט או לכתוב עבורו טופס נפרד/ לארגן את פורמט המבחן בצורה בהירה יותר
- ❖ שימוש בדף ניווט

פתרונות שאינם מומלצים

שינוי הבחינה עבור הסטודנט בלבד- מהותה שינוי במדידה ובמהות הבחינה. לא מכבד את הסטודנט. שימוש במילונית בלבד, ללא גיבוי בהקראה.